ТӘЖІРИБЕЛІК САБАҚҚА АРНАЛҒАН ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУ

Пәні: «Қоршаған орта және денсаулық-1»
Пән коды: QOD 4201-1
БББ атауы: 6В10111 **«**Қоғамдық денсаулық сақтау»
Оқу сағаты/кредиткөлемі: 150 сағат (5 кредит)
Оқу курсы мен семестрі: 4 курс, 7 семестр
Тәжірибелік сабақтар: 35 сағат

Шымкент, 2023ж

ТҰПНҰСҚА
ОРИГИНАЛ

Тәжірибелік сабақтарға арналған әдістемелік нұсқау «Қоршаған орта және денсаулық-1» пәнінің жұмыс оқу бағдарламасына (силлабус) сәйкес әзірленген және кафедра отырысында талқыланды.

Хаттама № «10» 23.05.2023 ж.

Кафедра меңгерушісі, м.ғ.к., доцент м.а. ____________ Утепов П.Д.

1. №1 Тақырыбы: БмЖГ бойынша маман жұмысының түрлері, ұйымдастыру мен әдістері.

ТҮПНҰСҚА
ОРИГИНАЛ

2. Мақсаты: БмЖГ бойынша маман жұмысының түрлері, ұйымдастыру мен әдістерімен таныстыру.

3. Оқыту міндеттері:

Білім алушы білуі және істей алуы тиіс:

1. БмЖГ бойынша дәрігер жұмысының мазмұны мен формаларын.
2. Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы бойынша дәрігер қызметінің ұйымдастырушылық-құқықтық негіздерін.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. БмЖГ бойынша дәрігердің құқықтары мен міндеттерін.
2. Ағымдағы санитарлық тексеруді ұйымдастыру мен жүргізуді.
3. БмЖГ бойынша дәрігердің ұйымдастыру-әдістемелік жұмысын.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топта жұмыс

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау, тест тапсырмаларын шешу

7. Әдебиет: №1 –қосымшаны қараңыз

8. Бақылау (сұрақтар):

1. БмЖГбойынша маманның негізгі құқықтары мен міндеттерін атаңыз.
2. БмЖГ ағымдағы санитарлық қадағалау жүргізу әдістемесі туралы айтыңыз.
3. Ағымдағы санитарлық қадағалауды жүргізу кезінде дәрігер қандай заңнамалық құжатты басшылыққа алады?
4. Нысанды жоспардан тыс тексеру қандай жағдайларда жүргізіледі?

1. №2 Тақырыбы: Балалардың анатомиялық-физиологиялық ерекшеліктері. Жас кезеңділігі.

2. Мақсаты: білім алушыларда балалардың анатомиялық-физиологиялық ерекшеліктері туралы түсінік қалыптастыру.

3. Оқыту міндеттері:

Білім алушы білуі және істей алуы тиіс:

1. Балалардың жас кезеңділігін.
2. Жас кезеңдерінің халықаралық жіктелуін.
3. Өсіп келе жатқан ағзаның өсуі мен дамуының жалпы заңдылықтарын

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Өсу және даму, анықтама.
2. Жас кезеңділігі.
3. 1 жасқа дейінгі балалардың анатомиялық-физиологиялық ерекшеліктері.
4. Мектепке дейінгі жастағы балалардың морфофункциялық ерекшеліктері.
5. Мектеп жасына дейінгі балалардың морфофункциялық ерекшеліктері.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топта жұмыс

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау, тест тапсырмаларын шешу

7. Әдебиет: №1 –қосымшаны қараңыз

8. Бақылау (сұрақтар):

1. Жас кезеңділігін өңдеу кезінде қандай көрсеткіштерді ескеру қажет?

2. 1 жасқа дейінгі балалардың даму ерекшеліктері қандай?
3. 3 жасқа дейінгі балалардың даму ерекшеліктерін атаңыз.
4. Мектеп жасына дейінгі балалардың ағзалары мен жүйелерінің морфологиялық өзгерістері.

1. №3 Тақырыбы: Дене дамуы, негізгі көрсеткіштері және жүргізу әдістемесі.
2. Мақсаты: білім алушыларды антропометриялық өлшемдерді дұрыс жүргізуге және алынған нәтижелерді бағалауға үйрету.
3. Оқыту міндеттері:
Білім алушы білуі және істей алуы тиіс:
1. Антропометриялық зерттеу әдістерін.
2. Жеке адамның физикалық дамуын бағалау әдістерін.
3. Баланың биологиялық жасын анықтау.
4. Физикалық дамуды бағалаудың кешенді әдістемесін.
4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:
1. Жеке адамның физикалық дамуын бағалау әдістері.
2. Ұжымның физикалық дамуын бағалау әдістері.
3. Физикалық дамуды кешенді бағалау.
5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топта жұмыс
6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау, жағдайлық есептерді шешу
7. Әдебиет: №1 –қосымшаны қараңыз
8. Бақылау (сұрақтар):
1. Антропометриялық зерттеу әдістеріне не жатады?
2. Жеке адамның физикалық дамуын қандай әдістермен бағалаймыз?
3. Баланың биологиялық жасын қалай анықтайды?

1. №4 Тақырыбы: Балалардың денсаулық жағдайын бағалау әдістері.
2. Мақсаты: балалар мен жасөспірімдердің денсаулығын, денсаулық топтарын анықтайтын және сипаттайтын көрсеткіштерді зерделеу.
3. Оқыту міндеттері:
Білім алушы білуі және істей алуы тиіс:
1. Балалар мен жасөспірімдердің денсаулық жағдайын зерттеу әдістерін.
2. Денсаулық өлшемдерін.
3. Денсаулық топтарын.
4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:
1. Аурушаңдық, анықтама.
2. Балалар мен жасөспірімдердің сырқаттанушылығы, оның құрылымы мен динамикасы.
3. Патологиялық зақымдану ұғымы.
5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топта жұмыс
6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау, жағдайлық есептерді шешу
7. Әдебиет: №1 –қосымшаны қараңыз

ТҮПНҰСҚА
ОРИГИНАЛ

8. Бақылау (сұрақтар):
1. Балалар мен жасөспірімдердің денсаулық жағдайын зерттеудің негізгі әдістерін атаңыз.
2. Денсаулықты сипаттайтын критерийлерді атаңыз.
3. Балалар мен жасөспірімдердің денсаулық топтары қалай анықталады?
4. Қоршаған орта факторлары балалардың денсаулық жағдайына қалай әсер етеді?

1. №5 Тақырыбы: Күн тәртібінің гигиеналық негіздері.
2. Мақсаты: білім алушыларда балалардың күн тәртібін құру қағидаттары, олардың балалар денсаулығына әсері туралы гигиеналық теориялық білімді қалыптастыру.
3. Оқыту міндеттері:
Білім алушы білуі және істей алуы тиіс:
1. Күн тәртібі. Ұғымға анықтама.
2. Мектепке дейінгі балалардың күн тәртібінің негізгі компоненттері.
3. Әртүрлі жас топтарында балалардың қызметін және күн тәртібін нормалаудың гигиеналық қағидаттары.
4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:
1. Денсаулықтың негізгі көрсеткіштерінің бірі ретінде өсіп келе жатқан ағзаның күн тәртібі.
2. Ұйқы, оның физиологиялық мәні. Жасына байланысты ұйқының ұзақтығы.
3. Күн тәртібінің балалар денсаулығына әсері.
5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топта жұмыс
6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау, жағдайлық есептерді шешу
7. Әдебиет: №1 –қосымшаны қараңыз
8. Бақылау (сұрақтар):
1. Балалар күн тәртібінің негізгі құрамдас бөліктерін атаңыз.
2. Мектепке дейінгі балалардың күн тәртібіне қойылатын гигиеналық талаптарды атаңыз.
3. Ашық ауа жағдайында ұйқының сауықтыру мәні неде?
4. Балалар күн тәртібін құрудың негізгі қағидаттарын айтыңыз.

1. №6 Тақырыбы: Балалардың оқуға функционалдық дайындығы.
2. Мақсаты: білім алушыларды балалардың оқуға функционалдық дайындығын анықтау әдістерімен таныстыру.
3. Оқыту міндеттері:
Білім алушы білуі және істей алуы тиіс:
1. Балалардың оқуға функционалдық дайындығы туралы түсінікті.
2. Балалардың оқуға функционалдық дайындығын анықтау әдістерін.
3. Мектепке жетілудің медициналық және психофизиологиялық өлшемдерін.
4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:
1. Баланың мектепке функционалдық дайындығы қандай?
2. Функционалдық дайындық дегеніміз не?
3. Мектепке дайындықтың қандай түрлері бар?
5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топта жұмыс

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау, тест тапсырмаларын шешу

7. Әдебиет: №1 –қосымшаны қараңыз

8. Бақылау (сұрақтар):

1. «Мектепке жетілу» дегеніміз не?
2. Балалардың оқуға дайындығы қалай бағаланады?
3. Баланың мектепке дайындық дәрежесі туралы қорытындыны кім береді?
4. Баланы тексерудің медициналық және психофизиологиялық өлшемдерін атаңыз.

1. №7 Тақырыбы: Мектепке дейінгі балалар мекемелерінде тамақтандыруды ұйымдастыру.

2. Мақсаты: білім алушыларды МДМ тамақтандыруды ұйымдастыру қағидаларымен таныстыру.

3. Оқыту міндеттері:

Білім алушы білуі және істей алуы тиіс:

1. МДМ тамақтану сапасын тексеру тәртібін.
2. Өнімдерді сақтау ерекшеліктерін.
3. Ас блогына қойылатын талаптарды.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Мектепке дейінгі балалар мекемелерінде тамақтандыруды ұйымдастыру үшін пайдаланылатын заңнамалық және нормативтік құжаттар.
2. Балаларды тамақтандыру тәртібі.
3. Ас блогына қойылатын талаптар.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топта жұмыс

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау, жағдайлық есептерді шешу

7. Әдебиет: №1 –қосымшаны қараңыз

8. Бақылау (сұрақтар):

1. Тамақтану мәселелерін реттейтін негізгі санитарлық нормаларды атаңыз.
2. Балабақшадағы ас мәзірін кім құрастырады?
3. МДМ балаларды ұйымдастыру кезінде қандай жағдайларды ескеру қажет?
4. Балабақшадағы тамақтануды тексеру кезінде нені ескеру қажет?

1. №8 Тақырыбы: Денсаулық жағдайында ауытқулары бар балаларға арналған түзеу мекемелерінде тамақтануды ұйымдастыру.

2. Мақсаты: білім алушыларды денсаулық жағдайында ауытқулары бар балаларға арналған түзеу мекемелерінде тамақтандыруды ұйымдастырумен таныстыру.

3. Оқыту міндеттері:

Білім алушы білуі және істей алуы тиіс:

1. Денсаулық жағдайында ауытқулары бар балалар үшін тамақтануды ұйымдастыру қағидаттарын.
2. Тамақтану жағдайына қойылатын санитариялық-эпидемиологиялық талаптарды.
3. Әртүрлі ауруларда емдік тамақтанудың рөлін.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

ТҮПНҰСҚА
ОРИГИНАЛ

1. Балалардың емдік тамақтану қағидаттары.
2. Ұтымды тамақтануды, әсіресе денсаулық жағдайында ауытқулары бар кәмелетке толмағандарға ұтымды тамақтануды ұйымдастыру.
3. Денсаулығы бұзылған кәмелетке толмағандарды тамақтандыруда ата-аналардың ұсынысы.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топта жұмыс

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау, жағдайлық есептерді шешу

7. Әдебиет: №1 –қосымшаны қараңыз

8. Бақылау (сұрақтар):

1. Мектепте балаға тамақтандыруды ұйымдастыру үшін бала денсаулығының қандай ерекшеліктері ескерілуі тиіс?
2. Мектепте денсаулығында ерекшеліктері бар балаларды/ДДҰ бар балаларды (денсаулық ерекшеліктері шектеулі)/мүгедек балаларды қалай тамақтандыруға болады?
3. Баланың мектепте тамақтануын ұйымдастыру үшін оның денсаулығының ерекшеліктерін (аллергия, диабет, асқазан-ішек аурулары және т.б.) кім және қалай ескеруі тиіс?
4. Мектеп денсаулығында ерекшеліктері бар баланы қалай тамақтандыру керектігі туралы ата-аналардың тілектерін ескеруге міндетті ме?

1. №9 Тақырыбы: Мектеп жасына дейінгі балаларға арналған мекемелердің жобаларын санитарлық бағалау әдістемесі.

2. Мақсаты: білім алушыларды МДМ жобаларын санитарлық бағалау әдістемесімен таныстыру.

3. Оқыту міндеттері:

Білім алушы білуі және істей алуы тиіс:

1. Балабақшаларды жоспарлау мен салудың негізгі гигиеналық қаңидаттарын.
2. Топтық ұяшықтардың негізгі бөлмелерінің құрамы мен гигиеналық талаптарын.
3. Медициналық бөлмелерді орналастыруға және орналастыруға қойылатын талаптарды.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Балабақша аумағына қойылатын гигиеналық талаптар.
2. Топтың функционалдық бөлмелерін орналастыру.
3. Топтық ұяшықтарға қойылатын талаптар.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топта жұмыс

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау, жағдайлық есептерді шешу

7. Әдебиет: №1 –қосымшаны қараңыз

8. Бақылау (сұрақтар):

1. Балабақшаларды жоспарлау мен салудың негізгі гигиеналық қағидаттарын атаңыз.
2. Мектепке дейінгі мекемелердің аумақтарын жобалау мен ұйымдастыруға қойылатын қазіргі талаптарды атаңыз.
3. Мектепке дейінгі білім беру мекемелерінің негізгі және қосалқы бөлмелері және олардың сипаттамасы.

ТҮПНҰСҚА
ОРИГИНАЛ

1. №10 Тақырыбы: Балалар киімі мен аяқ киіміне санитариялық-эпидемиологиялық сараптама жүргізу.

2. Мақсаты: білім алушыларды балалар киімі мен аяқ киіміне санитарлық-эпидемиологиялық сараптама жүргізу әдістемесімен таныстыру.

3. Оқыту міндеттері:

Білім алушы білуі және істей алуы тиіс:

1. Балалар киімі мен аяқ киіміне санитарлық-эпидемиологиялық сараптама (бағалау) жүргізу үшін қолданылатын заңнамалық және нормативтік құжаттарды.
2. Балалар киімі мен аяқ киіміне санитарлық-эпидемиологиялық сараптама жүргізу әдістемесін.
3. Қорытынды беру тәртібін.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Балалар бұйымдарының қауіпсіздігі мен өндірісін реттейтін нормативтік-техникалық құжаттама.
2. Балалардың тұрмыстық заттарына санитарлық-эпидемиологиялық сараптама жүргізуді және бағалауды ұйымдастыру тәртібі мен әдістемесі.
3. Балалар киімі мен аяқ киімінің шикізатына, материалдарына, бұйымдарына қойылатын заманауи гигиеналық қауіпсіздік талаптары.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топта жұмыс

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау, жағдайлық есептерді шешу

7. Әдебиет: №1 –қосымшаны қараңыз

8. Бақылау (сұрақтар):

1. Санитарлық-эпидемиологиялық сараптамаға не кіреді?
2. Санитарлық-эпидемиологиялық анықтама алу үшін не қажет?
3. Балалар киімі мен аяқ киіміне санитарлық-эпидемиологиялық сараптама (бағалау) қандай заңнамалық және нормативтік құжаттармен жүргізіледі?
4. Бала ағзасының ерекшеліктерін ескере отырып, балалар киіміне қойылатын гигиеналық талаптарды атаңыз.

1. №11 Тақырыбы: Балалардың кітаптарына санитарлық-эпидемиологиялық сараптама жүргізу әдістемесі.

2. Мақсаты: білім алушыларды балалар кітаптарына санитарлық-эпидемиологиялық сараптама жүргізу әдістемесімен таныстыру.

3. Оқыту міндеттері:

Білім алушы білуі және істей алуы тиіс:

1. Балалар кітаптарының сапасына қойылатын талаптарды.
2. Сыртқы дизайнның сипаттамасын.
3. Мәтіннің шрифтімен безендірілуін.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топта жұмыс

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау, жағдайлық есептерді шешу

7. Әдебиет: №1 –қосымшаны қараңыз

8. Бақылау (сұрақтар):

1. Балалар әдебиетіне қандай талаптар қойылады?
2. Балалар кітаптарына санитарлық-эпидемиологиялық сараптама жүргізу әдістемесін айтыңыз.
3. Санитарлық-гигиеналық анықтама беру тәртібі қандай?

1. №12 Тақырыбы: Балаларды гигиеналық оқыту және тәрбиелеу. Ұйымдастырылған балалар ұжымдарындағы санитарлық-ағарту жұмыстарының негізгі түрлері.

2. Мақсаты: балалар арасында санитарлық-ағарту жұмыстарын жүргізу және гигиеналық тәрбие беру әдістеріне үйрету.

3. Оқыту міндеттері:

Білім алушы білуі және істей алуы тиіс:

1. Салауатты өмір салты және оның балалардың денсаулығын сақтаудағы рөлі.
2. Әртүрлі жастағы балаларда салауатты өмір салтына мотивацияны қалыптастыратын факторлар.
3. Гигиеналық тәрбие жұмысының мазмұны мен формалары.

4. Тақырыптың негізгі сұрақтары:

1. Балаларда салауатты өмір салтын қалыптастыру дағдыларын қалыптастырудың заманауи технологиялары.
2. Ата-аналар мен медицина қызметкерлерін, педагогтар мен мектепке дейінгі мекеме қызметкерлерін салауатты өмір салтын қалыптастыру дағдыларын қалыптастыру жұмыстарын ұйымдастыруға үйрету.
3. Салауатты өмір салты және оның балалар денсаулығын сақтаудағы рөлі.

5. Пәннің соңғы ОН қол жеткізу үшін оқытудың негізгі формалары/әдістері/технологиялары: кіші топта жұмыс

6. Пәнді ОН қол жеткізу деңгейін бағалауға арналған бақылау түрлері: ауызша сұрау, тест тапсырмаларын шешу

7. Әдебиет: №1 –қосымшаны қараңыз

8. Бақылау (сұрақтар):

1. Салауатты өмір салты және оның балалардың денсаулығын сақтаудағы рөлі.
2. Әртүрлі жастағы балаларда салауатты өмір салтына мотивацияны қалыптастыратын факторлар.
3. Гигиеналық тәрбие жұмысының мазмұны мен формалары.

№1-қосымша

Негізгі әдебиеттер:

1. Бөлешов М.Ә.Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы: оқулық-Эверо,2015.
2. ЕрмановаС.А.Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы.-Ақ-нұр,2014
3. Кучма, В. Р.Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы: оқулық. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 464 бет.

ТҮПНҰСҚА
ОРИГИНАЛ

4. Гигиена учебник / М-во образования и науки РФ ; под ред. П. И. Мельниченко. - ; Рек. ГБОУ ВПО "Первый Моск. гос. мед. ун-т им. И. М. Сеченова". - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 656 с.

Қосымша әдебиеттер:

1. Ордабеков, С. О. Жас ерекшелік анатомиясы, физиологиясы және гигиенасы: оқу құралы - Қарағанды : ЖК "Ақ Нұр", 2012.
2. Сборник заданий по общей гигиене [Текст] : учебно методическое пособие / М. Г. Калишев [и др.]. - М. : "Литтерра", 2016. - 224 с. : ил

Электронды басылымдар:

1. Кучма, В. Р. Балалар мен жас өспірімдер гигиенасы [Электронный ресурс]: оқулық / - Электрон. текстовые дан. (45,6 Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 464 бет. эл. опт. диск (CD-ROM).
2. Жалпы гигиена [Электронный ресурс] : оқулық / А. М. Большаков ; қаз. тіл. ауд. М. Б. Жандаулетова. - 3-бас. , қайта өңд. және толық. - Электрон. текстовые дан. (46.8Мб). - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2015. - 400бет с
3. Жалпы гигиена. Рыскулова А.Р., Кошкимбаева С.А. , 2017 /https://aknurpress.kz/login
4. Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы. Бейсембаева З.И., Бейсенбаев М.С. , 2019/https://aknurpress.kz/login
5. Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы Ерманова С.А.2019/https://aknurpress.kz/login
6. Бөлешов, М.Ә.Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы : Оқулық. . - Алматы: Отан, 2018. - 180 б. - http://rmebrk.kz/
7. Габдулхаева, Б.Б.Анатомия, физиология и гигиена ЖКТ: Учебно-методическое пособие. - Павлодар: ПГПИ, 2015. - 112с.http://rmebrk.kz/
8. Бөлешов, М. Ә.Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы [Мәтін] : оқулық / М. Ә. Бөлешов. - Алматы: Эверо, 2017. - 171 б. http://elib.kaznu.kz /
9. Борисевич, Ярослав Николаевич.Общая гигиена [Текст] : учеб.-метод. пособие / Я. Н. Борисевич, Н. В. Рябова; М-во здрав. РБ, БГМУ, Каф. общей гигиены. - 2-е изд. - Минск: БГМУ, 2013. - 72 с. http://elib.kaznu.kz/
10. Жалпы гигиена [Электрондық ресурс] : оқулық / Ү. И. Кенесариев [және т. б.]; ҚР Білім және ғылым м-гі, С. Ж. Асфендияров атын. ҚазҰМУ. - Алматы: Б.и., 2013. - 656 б. http://elib.kaznu.kz/
11. Жалпы гигиена бойынша таңдамалы дәрістер[Электрондық ресурс] : оқу құралы / Ж. Ж. Жарылқасын [және т. б.]; ҚР Денсаулық сақтау м-гі, ҚарММУ. - Қарағанды : Б.и., 2013. - 160 б. http://elib.kaznu.kz/
12. Кенжегулова Б.З.Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы пәнінен стандарттар жинағы:Б.З. Кенжегулова/Алматы: Эверо, 2020. – 84 б. https://www.elib.kz/ru/search/read_book/2802/
13. Имангазинов С.Б.Образ жизни и здоровье детей: 2-е изд., исправл. и доп./ С.Б. Имангазинов, К.Г. Шарапатова. - Алматы: издательство «Эверо», 2020.- 188 с. https://www.elib.kz/ru/search/read_book/578/

ТҮПНҰСҚА
ОРИГИНАЛ

14. Бөлешов М.Ә.Балалар мен жасөспірімдер гигиенасы: Оқулық/ Алматы: Эверо,2020 ж.- 172 б. https://www.elib.kz/ru/search/read_book/675/

ТҮПНҰСҚА
ОРИГИНАЛ